

Výroční zpráva Muzea města Brna za rok 2004

Muzeum města Brna plní svoje základní poslání shromažďováním, uchováváním, ochranou, vědeckým zpracováním a prezentací autentických dokladů historického, stavebního a uměleckého vývoje města Brna případně Moravy, včetně NKP hrad a pevnost Špilberk a NKP vila Tugendhat, jimiž jsou lidské výtvořiny případně přírodniny v podobě sbírek muzejní povahy jako součásti kulturního dědictví. Zprostředkováváním informací v těchto dokladech uložených muzeem dosahuje účelu, pro který je zřizováno, tj. uspokojování potřeby poznání a estetických prožitků občanů a tím spolupůsobení při vytváření jejich racionálního i citového vztahu k místu, jež pociťují jako svůj domov.

Uvedené základní poslání muzeem realizuje prostřednictvím odborných činností v oblasti sbírkotvorné, tezaurační a prezentační, do nichž byly v Plánu činnosti na rok 2004 rozpracovány úkoly jednotlivých pracovišť Muzea města Brna.

Výročí Muzea města Brna do značné míry ovlivňovalo veškerou jeho činnost po celý rok 2004. Dne 18. září uplynulo 100 let od slavnostního otevření městského muzea v Brně, k němuž došlo při příležitosti 10. výročí úřadování Augusta von Wiesera ve funkci starosty města Brna. Muzeum tak prožilo svou jubilejní stou sezónu. Všechna, zejména odborná, ale i ostatní pracoviště se proto podílela na intenzivní přípravě stěžejních akcí jubilejního roku 2004.

Byly jimi především výstavy „Paměť jednoho města“ a „Sběratelé a donátoři – zakladatelé muzea města Brna“ uspořádané na Špilberku. Slavnostní vernisáž obou výstav dne 13. května za účasti 1. náměstka primátora Statutárního města Brna ing. Rostislava Slavotínka, hejtmana Jihomoravského kraje ing. Stanislava Juránka a řady dalších osobností našeho veřejného života se stala první ze společenských událostí věnovaných tomuto výročí. Jubileu muzea náležela také výstava s názvem „...z lásky k umění a sobě pro radost...“. Umělecká sbírka Heinricha Gomperze (1843-1894)“ otevřená v Moravské galerii dne 20. května.

Dalším počinem bylo vydání reprezentativní publikace „Muzeum města Brna 1904 - 2004“ v české a anglické mutaci, která obsahuje nejen historii muzea včetně přehledu výstav, ediční a publikační činnosti za uplynulých sto let, ale také bohatý obrazový dokumentační materiál spolu s dalšími informacemi o této významné muzejní instituci naší země.

V měsíci květnu došlo ke spuštění internetové encyklopedie dějin města Brna, v níž jsou formou vzájemně propojených hesel shromažďovány údaje o významných osobnostech a událostech, které nějakým způsobem ovlivnily život našeho města. Na jejím vytváření se kromě odborných pracovníků Muzea města Brna podílí řada dalších spolupracovníků z Archivu měs-

ta Brna, společnosti Archaia a jiných brněnských institucí. Do konce roku 2004 navštívilo stránku www.encyklopedie.brna.cz 44.210 uživatelů, přičemž denní průměr činil 185 přístupů.

Muzejní veřejnosti připomněla jubileum našeho muzea odborná konference pod názvem „Přelom 19. a 20. století – období vzniku městských muzeí“, konaná na Špilberku ve dnech 6. a 7. října. Toto setkání muzejních pracovníků se zabývalo kulturním a společenským klimatem měst, která si v době před sto léty zakládala svá muzea, vztahem muzeí a jiných organizací, a věnovalo pozornost mecenášům, sběratelům a osobnostem muzejní praxe, kteří přispěli k obohacení sbírek nově vznikajících muzeí.

Ve výroční den, 18. září 2004, jemuž o tři dny dříve předcházelo neformální přátelské setkání všech současných i bývalých zaměstnanců Muzea města Brna, se uskutečnila akce pro širokou veřejnost nazvaná „Psal se rok 1904...“. Na nádvoří hradu byl ve spolupráci s uměleckou agenturou REX připraven bohatý kulturní a zábavný program evokující dobu počátku 20. století, který provázel dospělé i dětské návštěvníky po celý den a vyvrcholil dobovou scénou zobrazující okamžiky založení muzea. V prostorách hradu byla mj. zřízena poštovní přepážka a používáno příležitostné razítko České pošty k výročí muzea, k dispozici byla též dopisnice vydaná rovněž s tématem 100. výročí. V podvečer se uskutečnilo slavnostní setkání osobností společenského života v čele s primátorem Statutárního města Brna dr. Petrem Duchoněm. V jeho průběhu byla čtyřem osobnostem zasloužilým o rozvoj muzea a osmi nejvýznamnějším jeho pracovníkům udělena pamětní medaile, dílo akad. soch. Milady Othové, vydaná Muzeem města Brna, aby trvale uchovala památku na tento slavnostní den.

Výročí muzea mělo výrazný ohlas ve sdělovacích prostředcích. Napomohlo tomu uzavření mediálních partnerství s Brněnským deníkem Rovnost, Rádiem Petrov a FATEM TV a.s. Brno. Nejčastěji se o muzeu a jeho práci psalo novinách. V květnu vyšla jedna celá strana věnovaná muzeu a jeho výročí. Následovala od 20. května soutěž „Hrajte s deníkem Rovnost o vstupenky na hrad“, jejíž otázky, připravené pracovníky muzea, byly směřovány tak, aby podnítily soutěžící k návštěvě výstav a expozic muzea. Pod změněným názvem „Soutěž s Muzeem města Brna“ pokračuje dosud. V měsíci srpnu proběhla akce „Den dětí s deníkem Rovnost“, která také propagovala hrad Špilberk a Muzeum města Brna. Ve vysílání rádia Petrov byly pravidelně zveřejňovány upoutávky na aktuální výstavy muzea, v magazínu Rádía Petrov odezněly rozhovory s pracovníky muzea. Proběhla také soutěž o vstupenky do muzea, do níž otázky rovněž připravovali pracovníci muzea. Společnost FATEM TV pravidelně zařazovala reportáže a rozhovory o výročí našeho muzea a jeho dalších výstavách v Regionálním zpravodajství. Také ostatní média včetně Českého rozhlasu Brno, měsíčníku „Haló Brno“

a všech zpravodajských bulletinů městských částí věnovala aktivitám jubilejního muzea zvýšenou pozornost.

Z celé škály propagačních prostředků je namístě zmínit celoplošnou upoutávku na tramvaji městské hromadné dopravy zvučí do stálých expozic a objektů muzea i na jubilejní výstavy, která vyjela do ulic města v den jejich slavnostní vernisáže. Tato propagace se realizovala za nemalé podpory Dopravního podniku města Brna a reklamní společnosti SNIP&CO.

Ocenění, jehož se Muzeu města Brna v jubilejním roce dostalo, znamenalo pro ně významné ohodnocení jeho dlouholeté činnosti na poli péče o kulturní dědictví města Brna. Především se jím stala **Cena města Brna** pro rok 2004 v oblasti společenských věd, která byla z rozhodnutí Zastupitelstva města Brna Muzeu města Brna udělena v závěru roku. Druhým oceněním odborné činnosti Muzea města Brna, získaným sice mimo souvislost s jeho výročím, avšak rovněž v jubilejním roce 2004, bylo umístění v Národní soutěži muzeí **Gloria musealis**, jejímiž vyhlášovatelé jsou Ministerstvo kultury ČR a Asociace muzeí a galerií ČR. V kategorii Muzejní publikace roku 2003 obsadilo muzeum druhé místo za díla „Jindřich Halabala a Spojené uměleckoprůmyslové závody v Brně“ kolektivu autorů pod redakčním vedením Jindřicha Chatrného (Muzeum města Brna), Dagmar Koudelkové (Design centrum ČR) a Anežky Šimkové (Muzeum umění Olomouc) a „Římané a Germáni – nepřátelé, rivalové, sousedé“ autorů Dany Cejnkové (Muzeum města Brna), Balásze Komoróczyho a Jaroslava Tejrala (oba Archeologický ústav AV ČR Brno).

Vedle popsaných aktivit spojených s jubileem Muzea města Brna však probíhaly i ostatní odborné muzejní činnosti, jež se uskutečňovaly, jak výše naznačeno, v oblasti sbírkotvorné, tezaurační a prezentační, v jejichž rámci byly v průběhu roku 2004 plněny konkrétní plánované úkoly.

Oblast sbírkotvorná se na poli vědeckovýzkumné práce reprezentovala především zahájením plnění grantového úkolu „Výzkum a odborné zhodnocení díla architekta Arnošta Wiesnera v letech 1919 – 1939“ dotovaného z programu na podporu vědy a výzkumu prostřednictvím Ministerstva kultury ČR. Pracoviště architektury vedle tohoto úkolu dále pokračovalo v terénním výzkumu a soupisu archivních materiálů meziválečné interiérové tvorby brněnských nábytkových firem, v dokumentaci soudobé architektonické činnosti projekčních ateliérů a stavebních firem a ve studiu archivních materiálů včetně dokumentace nálezů v rámci zpracovávání stavebně-historického vývoje NKP hrad Špilberk. Uměnovědné pracoviště provádělo archivní výzkum související s přípravou výstavy a stejnojmenného katalogu „...z lásky k umění a sobě pro radost...“. Umělecká sbírka Heinricha Gomperze (1843-1894)“

a s výstavou „Sběratelé a donátoři – zakladatelé Muzea města Brna“. Historické pracoviště mj. podniklo heuristiku v archivních fondech pro přípravu informační publikace o Měnínské bráně. Archeologické pracoviště se vzhledem ke stávajícímu personálnímu a technickému vybavení omezilo především na dokončování zpracování nálezových souborů z předchozích starších výzkumů, jakými byly Starobrněnský klášter, Stará radnice, Husova ul. a lucemburské hrobky. Vedle toho udržovalo kontakty s externími archeologickými vědeckovýzkumnými pracovišti působícími v regionu a registrovalo jejich činnost na poli archeologické památkové péče, z níž převážně byly získávány přírůstky do sbírek. Do vědeckovýzkumné činnosti muzea se zapojilo také samostatné pracoviště vila Tugendhat svou účastí a postupným budováním odborných kontaktů s předními domácími i zahraničními institucemi zabývajícími se problematikou moderní architektury či internacionálního slohu. Do značné míry měla charakter výzkumné činnosti také práce všech odborných pracovníků ze všech odborných pracovišť muzea zapojených do příprav obou jubilejních výstav, reprezentativní publikace „Muzeum města Brna 1904 – 2004“ a internetové encyklopedie dějin Brna..

S výjimkou archeologických sbírek, jejichž přírůstky pocházely, jak je zmíněno výše, ze záchranných archeologických výzkumů prováděných na území města Brna především společností Archaia o.p.s., byly přírůstky do všech sbírkových kolekcí získávány převážně formou akvizic. Z významnějších je možno uvést vějíř ze 2. pol.18. stol., hudební hrací strojek „ariston“ se 17 hracími kotouči z doby kol. r. 1900 a technickou stavebnici „Märlin“ s katalogem modelů z roku 1929, soubory předmětů do kolekce domácnost a dobových oděvů do kolekce textilu v historických sbírkách, soubor nábytku z produkce Spojených UP závodů v Brně pro sbírku nábytku a architektonická pozůstalost Kamila Fuchse do sbírkového fondu architektury. Umělecké sbírky byly obohaceny o obrazy a kresby výtvarných umělců Antonína Procházky, Rudolfa Fily, Františka Šenka, Václava Krůčka a Jánuše Kubíčka a o firemní mramorovou desku brněnského sochaře Franze Dresslera (1848–1885). Celkem byly ve všech sbírkových kolekcích sbírky Muzea města Brna rozšířeny o 630 přírůstkových čísel, do odborné knihovny muzea přibylo 1.559 knihovních jednotek.

Oblast tezaurační v sobě zahrnovala činnosti převážně standardního charakteru spočívající v evidenci přírůstků do sbírek v I. i II. stupni evidence, v pokračování postupného převodu sbírkové evidence do počítačových databází v systémech DEMUS popř. BACH, v pravidelném hlášení změn ve sbírkové evidenci do Centrální evidence sbírek MK ČR a probíhaly periodické inventarizace vybraných částí jednotlivých sbírek, celkem 22.425 evidenčních čísel sbírkových předmětů.

V rámci odborného zpracovávání sbírek bylo dokončeno pořádání rozsáhlého souboru fotoarchivu bývalých Brněnských veletrhů a výstav (cca 200.000 položek negativů a pozitivů) obsahujícího cennou dokumentaci výstavních a veletržních akcí částečně z meziválečné a převážně poválečné doby.

Nadále pokračoval postupný přenos některých sbírek na CD disky, který usnadní jejich badatelské využívání a vyloučí nežádoucí manipulaci s originály sbírkových předmětů. Jednalo se převážně o sbírky umělecké (obrazy z Gomperzovy sbírky, díla J. Hadlače, D. Chatrného, V. Kokolii, J. Krále, J. Kubíčka, R. Kundery, A. Lamra, V. Leskové, Ed. Miléna, L. Ochrymčuka, B. Petrovana, M. a E. Ranných, V. Süssera, M. Štolfy, P. Veselého, V. Zykunda) a o plánovou a fotografickou dokumentaci ze sbírky moderní architektury.

Konzervátorsko restaurátorské pracoviště věnovalo přednostně pozornost exponátům obou jubilejních výstav (mimo řadu jiných sbírkových předmětů též křeslo „Barcelona“ z vily Tugendhat, astrologické přístroje, sluneční hodiny, darovací roh pěveckého spolku, závaží, vývěsní štíty, rakevní autentiky, chladné a palné zbraně, postavníky brněnských cechů a mnoho dalších). Proběhlo čištění a konzervace okovů a drobných předmětů z expozice kasetmaty a dále postupoval složitý proces čištění a konzervace dřevěného roubení středověké studny nalezené při záchranném archeologickém výzkumu na nám. Svobody. Celkem bylo konzervátorsky ošetřeno 344 sbírkových předmětů.

Dodavatelsky bylo zajištěno restaurování 4 obrazů a 2 plastik pro výstavu Paměť jednoho města (J. Knor), 3 obrazů Jiřího Krejčího (M. Král) a 5 plakátů (M. Votýpková –Pechová), dále pak 180 položek plánové dokumentace ze sbírek pracoviště architektury.

V rámci péče o stav sbírek probíhalo pravidelné sledování mikroklimatických podmínek v depozitářích.

Oblast prezentační se kromě klasických výstav z muzejních sbírek a výstav současného výtvarného umění, zaměřila také na stálé expozice. Uskutečnila se především reinstalace (M. Macharáčková, V. Odehnalová) druhé části stálé expozice „Od renesance po modernu“, která umožnila rozšíření počtu vystavených děl vynikajících brněnských umělců 20. století (A. Procházka, J. Král., B. Lacina, B. Matal a další). Rovněž probíhaly práce na aktualizaci archeologické expozice „Brána času“ v Měníské bráně (I. Loskotová, H. Megová), jejíž otevření se předpokládá počátkem roku 2005.

Stěžejní akcí výstavního plánu muzea byly, jak již bylo uvedeno výše, výstavy k jeho 100. výročí: Výstava „Paměť jednoho města“ (Špilberk, přízemí západního křídla, 13. 5. – 31. 10. 2004) představila jednotlivá odborná pracoviště Muzea města Brna a výsledky jejich prá-

ce. Archeologické pracoviště se prezentovalo nejvýznamnějšími výzkumy a nálezy na území města Brna (klášter v Komárově, Staré Brno, Stará radnice, hrad Špilberk a další). Historické pracoviště se reprezentovalo výběrem z bohatých sbírek brněnských spolků a řemesel, historických zbraní a dalších, o proměnách módních trendů v uplynulém století pak vypovídala atraktivní kolekce svatebních šatů a doplňků. Pracoviště architektury se zaměřilo na ukázky nábytkové tvorby, kamenické a kamenosochařské práce a především na originální doklady meziválečné brněnské architektury (plánová dokumentace, fotografie, plakáty, modely), nechyběla ani ukázka z rozsáhlého souboru brněnských vedut a map. Prezentace uměnovědného pracoviště byla založena na konfrontaci moderních obrazů s figurální tematikou (A. Procházka, J. Král, B. Lacina, B. Matal) s dřevěnými sochami z období vrcholné gotiky a baroka (sochy O. Schweigla a G. Giulianiho). Nejvýznamnější díla z kolekce starého i moderního umění doplnily zajímavé ukázky uměleckého řemesla (barokní sklo, historické hodiny, moderní šperk apod.). Konzervátorsko-restaurátorské pracoviště dalo nahlédnout do svého pracovního prostředí a předvedlo konkrétní konzervátorské metody a postupy práce při využití ukázek rozpracovaných předmětů ze dřeva, keramiky a kovů, včetně konfrontace restaurovaných předmětů s výchozím stavem (realizace výstavy H. Megová, autorsky přispěli odborní pracovníci všech odborných pracovišť).

Souběžně otevřená výstava „Sběratelé a donátoři – zakladatelé Muzea města Brna“ (Špilberk, II. patro západního křídla, 13. 5. – 31. 10. 2004) představila osobnosti, které svými dary a odkazy přispěly ke vzniku první muzejní a galerijní expozice. Vedle osobnosti Heinricha Gomperze se připomněla sbírka Eduarda Sykory, obsahující především velkou kolekci grafických prací autorů 18. a 19. století a také dar pěti obrazů rakouských malířů knížete Jana II. Liechtensteina. Sbírkou grafiky zastupovaly ukázky z tvorby předního rytce 19. století Josefa Axmanna a grafiky Františka X. Rejzla. K zajímavým exponátům patřily sbírky rodinných portrétů a miniatur od brněnských malířů 19. století, které městskému muzeu věnovaly vedle rodiny brněnského starosty Augusta Wiesera i spřízněné rodiny dr. Václava Linharta a dr. Josefa Fischera (kurátorka výstavy J. Svobodová).

K jubilejním výstavám se řadí rovněž již zmiňovaná výstava „...z lásky k umění a sobě pro radost...“. Umělecká sbírka Heinricha Gomperze (1843-1894)“ (Moravská galerie - Pražákův palác, 20. 5. – 17. 10. 2004), věnovaná vynikající osobnosti sběratele Heinricha Gomperze, jenž odkázal svoji obrazovou sbírku – především rakouského a německého malířství 19. století – městu Brnu a stal se tak nejvýznamnějším donátorem městského muzea. Na koncepci a realizaci této výstavy i souborného katalogu se významně podíleli také odborní pracovníci Muzea města Brna (J. Svobodová, K. Šabata).

Ani v jubilejním roce však nemohla ustát ostatní výstavní činnost. Zahájila ji výstava „Libor Jaroš, malba – Radim Hanke, sochařská tvorba“ (Špilberk, II. patro západního křídla, 20. 2. – 4. 4. 2004). Bilancovala současnou tvorbu umělců, kteří se od konce 80. let podílejí na formování české výtvarné scény. Společná výstava malíře a sochaře je přitažlivá pro diváka nejen z instalačního hlediska, ale i proto, že kloubí tvůrčí úsilí dvou rozdílných uměleckých individualit, jejichž díla svou výpověď navzájem podporují a doplňují (kurátorka výstavy M. Macharáčková).

Dalšímu významnému výročí uplynulého roku, výročí janáčkovskému a současně Roku české hudby, přispělo Muzeum města Brna výstavou „Hudba a život Leoše Janáčka v zrcadle umění bonnských umělců“ (Špilberk, východní křídlo, 4. 6. – 15. 9. 2004), připravenou ve spolupráci Spolkového svazu výtvarných umělců Severního Porýní a Vestfálska. Skupina 16 výtvarníků žijících a tvořících v okolí Bonnu, ale pocházejících z různých míst, vystavila díla inspirovaná rozličným vnímáním hudby a života skladatele, reagující na expresivitu a lyričnost jeho tvorby (kurátorka výstavy M. Macharáčková).

V rámci cyklu výstav zaměřených na dětského návštěvníka se již potřetí na Špilberku na přelomu roku uskutečnila výstava z tvorby pro děti, tentokrát jednoho z nejuznávanějších českých výtvarných umělců - Adolfa Borna (Špilberk, II. patro západního křídla, 19.11.2004 – 31.1.2005). Vedle určitě nejznámějších postav žáků 3. B Macha a Šebestové i opičky Žofky se představilo mnoho jiných umělcových prací, které doprovázejí další literární i filmové příběhy, v nichž prostřednictvím množství detailů autor svým osobitým filozofickým nadhledem glosuje život kolem nás. I se způsobem práce výtvarníka na kreslené filmové tvorbě bylo možné se na této výstavě seznámit (kurátorka výstavy J. Svobodová).

Výstava pod názvem „Múzy na frontu“ (Špilberk, chodba I. patra severního křídla, 28. 7. – 17.10.2004) připomněla 90. výročí I. světové války. Učinila tak netypicky, prostřednictvím umělecké tvorby významných literátů a výtvarníků, kteří vstoupili do služeb armády rakouské monarchie a působili v propagačním odboru generálního štábu. Výstava byla zprostředkována Rakouským kulturním fórem v Praze (kurátorka výstavy D. Olivová).

V Galerii Felixe Jeneweina v Kutné Hoře, ve výstavním sále ve Vlašském dvoře, se v říjnu uskutečnila výstava obrazů Jaroslava Krále. Odborní pracovníci Muzea města Brna zpracovali koncepci výstavy, realizovali zápůjčku podstatné části exponátů ze sbírek muzea a připravili text katalogu (M. Macharáčková, V. Odehnalová).

Dvou dalších repríz se dočkala velmi úspěšná výstava z předešlého roku „Jindřich Halabala a Spojené uměleckoprůmyslové závody v Brně“. Po Muzeu východních Čech v Hradci

Králové, se uskutečnily ve Veletržním paláci Národní galerie v Praze v rámci výstavních akcí Art & Interior a následně v Městském muzeu a galerii v Břeclavi (kurátor J. Chatrný).

Mezi výstavními aktivitami Muzea města Brna nelze vynechat ani putovní výstavu o vile Tugendhat. Muzeum zajistilo její transport do Spojených států amerických, kde byla nejprve instalována na zastupitelském úřadu ČR ve Washingtonu a otevřena za přítomnosti primátora Statutárního města Brna dr. Petra Duchoně (březen), poté se přemístila do New Yorku na Kolumbijskou univerzitu a do Center for Architecture (léto) a poslední repríza se uskutečnila péčí tamního Generálního konzulátu ČR v Los Angeles. Po celou dobu muzeum výstavu v USA sledovalo a zejména usilovalo o její umístění v ostatních částech země. Podařilo se předběžně dohodnout další reprízu na univerzitě v Bozeman (stát Montana) a rozpracovat jednání prostřednictvím honorárního konzula ČR pro stát Texas, aby výstava mohla být prezentována na Škole architektury Rice University v Houston. Z dalších uskutečněných jednání se rýsuje možnost přemístit výstavu ještě do měst Venice nebo Sarasota (stát Florida) a do Atlanty (stát Georgia). Muzeum se také podílelo na evropském turné druhé verze výstavy, kterou organizovalo Kulturní a informační centrum města Brna v Bruselu (říjen) a v Poznani (listopad). Česká verze putovní výstavy se realizovala v prostorách Staré radnice v Brně (spolu s výstavou o Rietveldově Schröder Huis v Utrechtu) a poté v Prostějově. Jiná varianta výstavy o vile Tugendhat, připravená s vydatnou pomocí muzea Nadací vila Tugendhat, měla premiéru v létě na brněnském výstavišti, kde ji shlédl též premiér Vladimír Špidla, a koncem roku se zopakovala v Národním technickém muzeu v Praze při příležitosti mezinárodní konference věnované výsledkům dosavadních průzkumů památky.

K prezentačním aktivitám muzea patří vedle stálých expozic na hradě Špilberku („Brno na Špilberku“, „Špilberk – žalář národů“, „Od hradu k pevnosti“, „Od renesance po modernu“, „O nové Brno“) a v Měnišské bráně („Brána času“) také návštěvníkový provoz v NKP Špilberk – kasematy a NKP vila Tugendhat.

V rámci prezentační oblasti činnosti muzea je nutno uvést i bohatou publikační činnost, které dominovalo vydání knihy „Muzeum města Brna 1904 – 2004. Sborník ke stému výročí otevření“ autorského kolektivu J. Blažek, D. Cejnková, R. Dufek, M. Flodrová, L. Kudělková, I. Loskotová, M. Macharáčková, M. Menšíková, D. Olivová, J. Svobodová, J. Vaněk, pod redakcí J. Blažka a L. Kudělkové (ISBN 80-86549-04-6, angl. mutace ISBN 80-86549-09-7), a kde publikovali výsledky výzkumné a odborné práce jednotliví odborní pracovníci muzea. Na archeologickém pracovišti pokračovali v přípravě závěrečné publikace o Moravských Lucemburcích (Cejnková), a v přípravě studie „Kamna s rytířskou a novozákonní tematikou v brněnských nálezech“ pro sborník Brno v minulosti a dnes (Loskotová), historici připravili

text k nové publikaci o Měníské bráně (Baumannová) a podklady pro články o svatebních šatech „Nevěsta před 100 lety“ v Brněnském magazínu 2/2004 (Brančíková) a o kramářské písni „O statečné dívce, která se postavila loupežníkům“ (Brančíková) a z uměnovědného pracoviště vzešly články „Umělci z Bonnu“ a „Brněnská šedesátá léta“ v časopise Ateliér (Macharáčková), stať pro Bulletin Moravské galerie „Neznámé autoportréty Antonína Procházky v kontextu jeho tvorby v letech 1907 až 1921“ (Macharáčková), text katalogu výstavy Jaroslav Král v Galerii Felixe Jeneweina v Kutné Hoře (Macharáčková), úvodní stati a soupisy děl „Rakouské malířství ve sbírce Heinricha Gomperze“, „Malíři maďarské, polské francouzské a italské národnosti“ a „Malířství 19. století“ v katalogu výstavy „...z lásky k umění a sobě pro radost...“. Umělecká sbírka Heinricha Gomperze (1843-1894)“ vydaném Moravskou galerií (Svobodová). Pracoviště dějin architektury a urbanismu autorsky spolupracovalo na vydání katalogu výstavy „Architekt Josef Polášek“ (Chatrný), publikace „Architekt Ivan Ruller“ (Kudělková), publikovalo články „Jindřich Halabala a nábytek pod značkou UP“ (Chatrný), „Adolf Loos – symposium o osobnosti a díle v Plzni“ (Kudělková), obojí ve zlínském časopise Prostor, připravilo články „Architekt Bohuslav Fuchs“ pro Hlasy Muzea ve Frenštátě (Kudělková), „Geopolitický fenomén raněstředověké Moravy“ pro sborník stejnojmenné konference (Konečný), příspěvek do monografie o Lednicko-valtickém areálu (Konečný), pracovalo na heslech pro Allgemeines Künstlerlexikon Leipzig a pro Dodatky 2. vydání NEČVU (Kudělková) a dokončovalo práce na vydání vědecké monografie o Znojenské rotundě (Konečný). Stranou nezůstalo ani samostatné pracoviště vila Tugendhat svými články v odborných i všeobecných periodících „Interiér – fasády“, „V – Style“, „Nedělní svět“, „Era“, „Haló Brno“ a d. (Černá).

Na již uvedené odborné konferenci „Přelom 19. a 20. století – období vzniku městských muzeí“ odezvěly referáty „Vznik Muzea města Brna v kontextu muzejnictví na Brněnsku“ (Vaněk), „Sběratelé a donátoři–zakladatelé Muzea města Brna“ (Svobodová), „Osobnost Cecilie Hálové-Jahodové a Muzeum města Brna“ (Kudělková) a „Sbírka moderního umění Muzea města Brna. K činnosti ředitele Oldřicha Tomana v 60. a 70. letech 20. století“ (Macharáčková), které pokryly všechny významné etapy v historii Muzea města Brna. Nebyly však zdaleka jedinými, které odborní pracovníci muzea přednesli. Aktivně se účastnili na více dalších konferencích i seminářů a proslovili řadu samostatných přednášek, referátů, odborných výkladů a komentovaných prohlídek k výstavám.

V rámci badatelského využívání sbírek obsloužili odborní pracovníci celkem 305 badatelských návštěv, z odborné knihovny muzea se uskutečnilo 530 výpůjček.

Samostatným okruhem činností byly příprava, realizace a provoz Dětské dílny na Špilberku a Archeologické dílny v Měníské bráně včetně přípravy a realizace pracovních sešitů

ke stálým expozicím na Špilberku a v Měnišské bráně, k výstavám Jiřího Šalamouna (přecházející z roku 2003), Adolfa Borna a „Paměť jednoho města“ a z toho vyplývající práce se žáky mateřských škol a 1. stupně základních škol (A. Novotná, E. Picmausová). Muzeum se rovněž aktivně zapojilo do akce Bambiriáda 2004 v Lužánkách, kterou v Brně organizovalo Centrum volného času Lužánky.

V rámci všech jeho prezentačních aktivit navštívilo Muzea města Brna v roce 2004 118.287 návštěvníků (rozbor návštěvnosti viz příloha č. 1). Ve srovnání s předchozím rokem, kdy muzeem prošlo 129.174 návštěvníků, jde o mírný pokles (o 10.887 osob). Z toho je zřejmé, že ani mimořádné aktivity muzea spojené s jeho výročím, nedokázaly vyrovnat celkový úbytek návštěvnosti památek, muzeí, galerií a jiných podobných zařízení, vykazovaný v celostátním měřítku.

Mezi návštěvníky byla i řada prominentních osobností a diplomatických zástupců, mezi jinými:

- velvyslanec Mongolska pan Shijeehuu Odonbaatar, Špilberk – kasematy, 22.1.2004
- primátor města Stuttgart Dr. Wolfgang Schuster, Špilberk - barokní kaple, kasematy, 7.3.2004
- primátor hlavního města SR Bratislavy Ing. Andrej Ďurkovský, Špilberk – rozhledna, východní křídlo, 19.3.2004
- velvyslanec Spojených států amerických pan William J. Cabaniss, vila Tugendhat, 30.3.2004
- honorární konzul ČR pro stát Texas (USA) pan Ray Snokhous, vila Tugendhat, 29.6.2004
- velvyslanec Státu Izrael pan Arthur Avnon, Špilberk, expozice „Žalář národů“, 22.7.2004
- charge d' Affaires Venezuely paní María José Báez Loreto, Špilberk 16.9.2004
- prezident American Friends of the Czech Republic, Washington pan Phillip Kasik, vila Tugendhat, 27.9.2004
- ředitel Zentralinstitut für Kunstgeschichte, München Prof. Dr. Wolf Tegethoff, vila Tugendhat, 1.10.2004
- velvyslanec Korejské republiky pan Hae Jin Chun, vila Tugendhat, 20.12.2004

Péče o nemovité kulturní památky, které Muzeum města Brna spravuje a provozuje, je dalším významným okruhem jeho činnosti. Po celý rok 2004 pokračovala největší stavební akce na hradě Špilberku – výstavba jihozápadního bastionu, jediná dosud zahájená stavba II. etapy rekonstrukce NKP hrad a pevnost Špilberk. Přestože muzeum není investorem stavby, účastnilo se pravidelně kontrolních dnů a poskytovalo potřebnou součinnost jak investovi, zastoupenému odborem investičním Magistrátu města Brna, technickému dozoru investora (Brněnské komunikace a.s.), zástupcům orgánu (Odbor kultury a památkové péče Krajského úřadu Jihomoravského kraje) a odborné organizace památkové péče (Národní památkový ústav, ústřední pracoviště Praha) i dodavateli stavby (stavební společnost Tocháček s.r.o.). Angažovalo se také v jednání o dořešení nutných návazností na rekonstrukci špilberského parku v bezprostředním okolí bastionu, dotčeného jeho výstavbou. Na samotném jihozápadním bastionu byly provedeny konzervace reliktní původního zdiva, vyzdění téměř celého obvodového pláště stavby a vnitřní stavební konstrukce. V průběhu výstavby Zastupitelstvo města Brna schválilo úpravu stavebního programu v tom smyslu, že předmětem akce bude dokončení tzv. hrubé stavby. Nepodařilo se však zajistit investiční prostředky pro úplné dokončení stavby tak, aby mohla být v následujícím roce zkolaudována a předána do užívání. Tato situace nejenže značně komplikuje přípravu budoucí rekonstrukce jižního křídla hradu vymístěním depozitářů zde uložených sbírek, ale má také negativní dopad do odborné činnosti muzea, protože znemožňuje provedení revizí sbírkových fondů spojené s jejich ukládáním v nových depozitářích v jihozápadním bastionu. Samostatnou akcí byla rekonstrukce vjezdové brány, která byla v závěru roku dokončena a předána objednateli. I zde poskytovalo muzeum nutnou součinnost zejména při úpravách prostoru podkroví, aby vyhovoval budoucímu jeho využití pro účely expozice o barokním pevnostním stavitelství a obsluhy návštěvnického okruhu zpřístupňujícího dochované zbytky původního bastionu.

Na úseku oprav a údržby areálu NKP Špilberk byla dokončena oprava havárie hradby ve východním příkopu hradu, dokončeny opravy hradby v úseku od dělového bastionu po stavbu jihozápadního bastionu a oprava hydroizolací terasy nad severozápadním bastionem, dále pokračovala oprava zdiva hradebního příkopu pod západní kurtinou, která byla na základě požadavku památkového dohledu rozšířena o zpracování technických podkladů (ortofotoplány) pro opravu západní zdi hradu s gotickým zdivem a byla zahájena oprava hradební zdi pod západní kurtinou v úseku od vjezdové brány po jižní křídlo hradu. Dále byly provedeny opravy střech na objektech hradu poškozených extrémními povětrnostními vlivy (vichřice, sněh), impregnace krovů proti ohni, dřevokaznému hmyzu a mikroorganismům, opravy samo-

statné el. přípojky pro vodárnu u severozápadního bastionu a veřejného osvětlení ve správě muzea na cestě v parku pod severním křídlem, opravy hromosvodů na jižním křídle hradu a čištění a opravy kanalizační sítě v areálu hradu včetně kanalizačního řadu parkem po spádiště Husova.

Pro údržbu a opravy v NKP vila Tugendhat byl stanoven systém pravidelných konzultačních dnů s garantem památkové péče Národního památkového ústavu. V jeho rámci byly řešeny následující problémy stavebně technického a provozního charakteru: Bylo nutno přistoupit k opravě závažných poruch parovodního systému vytápění, projevujících se opakovaným únikem, zaplněním a následnou kondenzací páry v objektu, regulací počtu a výměnou kondenzačních ventilů a úpravou větve tzv. zimního a letního provozu topného systému. Doplněním chybějících řemenic na centrálním rozvodu vzduchu v suterénu byl opět uveden do provozu soubor dlouhodobě neužívaných klimatizačních sekcí. Elektrické spouštění oken bylo odborně očištěno, nakonzervováno grafitem a byly doplněny deformované vodící lišty. Dále byly provedeny provizorní repase pravého křídla garážových vrat včetně vyčištění a konzervace svrchního lineárního ložiska tzv. perkea a podlahové vodící lišty, které umožnily zprovoznění vrat, ošetření hloubkovou korozi napadeného dveřního křídla do manipulačního prostoru ve 2. NP, ošetření autentických i novodobých zámků, kování výplní otvorů včetně problematických branek vnějšího oplocení, základní ochranný nátěr dřevěných částí lavičky na privátní terase, doplněno chybějící zatmelení zasklívacích lišt ocelových oken kuchyně a opraveny a zprovozněny plátěné markýzy nad velkoplošnými okny hlavního obytného prostoru. Ze sběrné nádrže na dešťovou vodu v suterénu objektu zasažené rozsáhlou korozi, projevující se plošným odchlípváním původního materiálu ze stěn a dna, byla vyčerpána voda a odstraněny bahnité nánosy. Současně bylo hledáno řešení zamezující dalšímu jímání vody v nádrži. Jako primární opatření vedoucí k postupnému odstranění vody z podzákladí budovy, která se jeví být příčinou statických poruch objektu (viz níže), bylo provedeno prošetření kanalizační sítě pod budovou, vyčištěny kanalizační jímky pod terasou, dostupná ležatá kanalizace a dešťové vpustě obou teras a vyčerpána voda z šachty pro původní shoz topiva do kotelny. V rámci údržby byla pravidelně prováděna zahradnická údržba zahrady a provedena také úprava zeleně zimní zahrady biologickým ošetřením napadených rostlin, přesazením a doplněním zeminy.

V předstihu před plánovanou památkovou obnovou domu bylo využito nabídky Prof. Dr. Ivo Hammera z Hochschule für Angewandte Wissenschaft und Kunst v Hildesheim (Spolková republika Německo) a v květnu 2004 se realizoval restaurátorský statigrafický průzkum omítkových vrstev vnějších fasád domu, který přinesl dosud neznámé poznatky o stavu zachování původních omítek, jejich barevnosti a naznačil technologické postupy její rehabilita-

ce. Výsledky byly prezentovány na tiskové konferenci v Brně a na odborné konferenci věnované dosavadním průzkumům památky v Národním technickém muzeu v Praze.

Závažného zjištění bylo dosaženo v řešení statických defektů pod zahradní terasou objektu včetně zahradního schodiště, kde pokračuje hmotový posun a rozšiřování trhlin zdiva. Vzhledem k tomu, že žádost o odborný monitoring a vyhodnocení statických změn, opakovaně adresovaná odboru investičnímu MMB, nebyla tímto odborem akceptována, zadalo Muzeum města Brna, mj. i z důvodu bezpečnosti návštěvnického provozu, zpracování odborného statického posouzení, které provedl ing. Vladimír Fiala v srpnu 2004. Materiál obsahuje zhodnocení poruch na venkovní terase se schodištěm do zahrady, poruchy u jihovýchodního nároží objektu, poruchy na západní straně u přístavku s garáží, poruchy v prostoru mezi opěrnou zdí a vlastním domem a poruchy na styku zdiva s ocelovou konstrukcí; jako významný determinující prvek poruch byl identifikován špatný stav vodorovné kanalizační sítě. Jde o významnou úspornou a k památce šetrnou alternativu dříve zpracované expertízy a návrhu sanace statiky objektu, jež byla také součástí zadávací dokumentace ve výběrovém řízení na zpracovatele projektu památkové obnovy domu. Jako taková byla rovněž odbornou veřejností oceněna na zmíněné odborné konferenci v Praze.

Kulturní akce na hradě Špilberku se již staly neodmyslitelnou součástí především Brněnského kulturního léta. Muzeum města Brna na nich se všemi pořadateli pravidelně spolupracuje, stává se spolupořadatelem těchto akcí a tato skutečnost významně přispívá ke zviditelnění hradu a muzea, zejména jeho prezentační činnosti, na veřejnosti. V roce 2004 proběhly na Špilberku tyto akce:

Setkání s Evropou

Prezentační akce ke vstupu České republiky do Evropské unie, příležitostné razítko České pošty

1. května 2004

Pořadatel: reklamní společnost SNIP&Co.

1. máj – svátek pracujících ve společné Evropě

Kulturně společenská akce ke vstupu České republiky do Evropské unie

Velké nádvoří hradu Špilberk

1. května 2004

Pořadatel: Českomoravská konfederace odborových svazů

Brno – město uprostřed Evropy. Festival zábavy pod hrady Špilberk a Veveří

Mezinárodní přehlídka ohňostrojů „Ignis Brunensis“ - ohňostrojné grandfinále

4. června 2004

Lidová hradní slavnost „Den Lucemburků“ věnovaná návštěvě Václava IV. v Brně

Velké nádvoří hradu Špilberk

6. června 2004

Brněnský dětský den
Malé nádvoří hradu a park pod hradem
6. června 2004
Pořadatel: reklamní společnost SNIP&Co.

Brněnské kulturní léto

Velké nádvoří hradu Špilberk
Zahajovací koncert folklorního festivalu F scéna – VUS Ondráš
24. června 2004
Muzikály z Broadwaye – Městské divadlo Brno
25. června 2004
Pletky paní Operetky – Městské divadlo Brno
26. června 2004
Sluha dvou pánů – Městské divadlo Brno
27. června 2004
"Co člověk člověkem bude" a Rákoš Rákoczy – Hradišťan
8., 9. července 2004
Brněnské shakespearovské dny
W. Shakespeare: Hamlet
18. – 22. července 2004
Závěrečný koncert folklorního festivalu F scéna k 50. výročí založení VUS Jánošík – VUS Ondráš
24. července 2004
Brněnské shakespearovské dny
W. Shakespeare: Romeo a Julie
2. – 7. srpna 2004
Noc Flamenca
9. srpna 2004
Pořadatel: Kulturní a informační centrum města Brna

V. mezinárodní hudební festival Špilberk 2004

Velké nádvoří hradu Špilberk
12. - 21. srpna 2004
Pořadatel: Státní filharmonie Brno

Operní festival Špilberk 2004

Velké nádvoří hradu Špilberk
Giuseppe Verdi: Nabucco
12. září 2004
W. A. Mozart: Don Giovanni
19. září 2004
Pořadatel: Agentura Amneris

PhDr. Pavel Ciprian
ředitel
Muzea města Brna